

YÜKSEKÖĞRENİM YURTLARINDA KALAN ÖĞRENCİLERİN MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ALGISI: BATI KARADENİZ BÖLGESİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI¹²

Beyza GÜNDAL

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü Öğrencisi,

e- mail: beyzagundal@gmail.com ORCID: 0009-0005-8482-5695

Nihal İŞBİLEN*

Bartın Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, e-mail: nisbilen@bartin.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6398-8093

Öz

Bu araştırmanın amacı, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı öğrenci yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin manevi danışmanlık ve rehberliğe yönelik algılarını incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri çerçevesinde, betimsel tarama modeli esas alınarak yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Batı Karadeniz bölgesinde yer alan Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda kalan üniversite öğrencileri oluştururken; örneklem, rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 308 gönüllü öğrenciden meydana gelmiştir. Bu yönüyle çalışma, öğrenci yurtlarında sunulan manevi danışmanlık ve rehberliğe ilişkin algıyı analiz eden sınırlı sayıdaki bilimsel araştırmalardan biri olma niteliği taşımakta ve bu alandaki literatüre özgün katkılar sunmaktadır. Veri toplama aracı olarak, tarafımızca geliştirilen “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Algısı Anket Formu” ile Kasapoğlu tarafından geliştirilen “Manevi Yönelim Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimleyici istatistiklerin yanı sıra; katılımcıların cinsiyeti, öğrenim düzeyi ve manevi yönelim özelliklerine göre anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığı açısından da analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin büyük çoğunluğunun manevi danışmanlık ve rehberliği anlamlı ve gerekli gördüğünü; ancak bu alandaki uygulamaların yeterince tanıtılmadığını ve erişilebilirlik açısından çeşitli sınırlılıklar barındırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca, dini ve manevi yönelimi yüksek olan bireylerin bu çalışmalara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, Kredi Yurtlar Kurumu bünyesindeki manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin daha

¹² Bu çalışma, “Yükseköğrenim Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Algılarına İlişkin Bir Alan Araştırması: Batı Karadeniz Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. This study is derived from a master's thesis entitled “Perceptions of Spiritual Counseling and Guidance among Students Residing in Higher Education Dormitories: A Field Study in the Western Black Sea Region”.

görünür hale getirilmesi, profesyonel standartlar çerçevesinde yapılandırılması ve gençlerin manevi ihtiyaçlarına duyarlı bir biçimde sunulması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda çalışma, üniversite öğrencilerinin ruhsal ve manevi iyilik hallerini desteklemeye yönelik uygulamalara kuramsal ve pratik düzeyde katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Maneviyat, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik, Kredi ve Yurtlar Kurumu, Gençlik, Algı.

PERCEPTION OF SPIRITUAL COUNSELING AND GUIDANCE AMONG STUDENTS LIVING IN HIGHER EDUCATION DORMITORIES: A FIELD STUDY ON THE WESTERN BLACK SEA REGION

Abstract

The aim of this research is to examine the perceptions of university students in student dormitories affiliated to the Higher Education Credit and Dormitories Institution regarding spiritual counseling and guidance services. The research was conducted based on the descriptive survey model within the framework of quantitative research methods. While the population of the study consisted of university students living in dormitories affiliated to the Credit and Dormitories Institution in the Western Black Sea region, the sample consisted of 308 volunteer students determined by random sampling method. The study is one of the limited number of scientific researches analyzing the perception of spiritual counseling and guidance services offered in student dormitories and provides unique contributions to the literature in this field from this point of view. The "Spiritual Counseling and Guidance Perception Questionnaire" developed by us and the "Spiritual Orientation Scale" developed by Kasapoğlu were used as data collection tools. In addition to descriptive statistics, the data obtained were also analyzed in terms of whether there were significant differences according to the gender, education level and spiritual orientation characteristics of the participants. It is revealed by the research findings that the vast majority of students found spiritual counseling and guidance services meaningful and necessary. However the services in question were not promoted sufficiently, yet there were various limitations in terms of access. Also, individuals with high religious and spiritual are deemed to be more positive to these services attitude wise. It is pointed by the results acquired that the spiritual counseling and guidance services should be more apparent. In addition to that, they should be configured in the framework of professional standards and served to the spiritual needs of the young people sensitively. By this point of view, this study is qualified to contribute the applications which support the university students' mental and spiritual well-beings theoretically and practically.

Key Words: Psychology of Religion, Spirituality, Spiritual Counseling and Guidance, Higher Education Credit and Dormitories Institution, Youth, Perception.

GİRİŞ

Günümüz üniversite gençliğinin karmaşık ve dinamik yaşam koşulları, onların sadece fiziksel ve zihinsel değil, aynı zamanda derin manevi ihtiyaçlarını da beraberinde getirmektedir. Bireyin içsel huzur arayışı, güven duygusu, aidiyet hissi, yaşamı anlamlandırma çabası ve kişisel değerler sistemi gibi unsurlar, psikoloji ve din psikolojisi literatüründe temel manevi ihtiyaçlar kapsamında değerlendirilmektedir (Aybey, 2023, s. 811). Bu ihtiyaçlar, bireyin sadece dini yönelimleriyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kimlik gelişimi, kişisel bütünlük, yaşam doyumu ve psikolojik dayanıklılık gibi birçok alanla doğrudan ilişkilidir. Özellikle ergenlik sonrası gençlik dönemi, bireyin yaşamın anlamına ilişkin sorgulamalar yaptığı, dünyaya dair düşünsel çerçevesini inşa ettiği ve toplumsal rollerle yüzleştiği çok yönlü bir gelişim evresi olarak tanımlanmaktadır (Karlı, 2019; Hökelekli, 2018). Bu bağlamda gençlerin manevi destek arayışları, bireysel dönüşüm süreçleriyle birlikte daha da yoğunlaşmakta ve bu ihtiyaçların sağlıklı biçimde karşılanması, bireyin ruhsal bütünlüğü ve sosyal uyumu açısından büyük önem arz etmektedir (Karlı, 2019, s. 170).

Üniversite öğrencisinin bu süreçte kendini tanıma, bireysel potansiyelini keşfetme ve yaşam amacını belirleme çabaları, kişisel gelişim açısından önemlidir. Gençlerin kimliklerini netleştirme, toplumsal konumlarını tanımlama ve varoluşsal hedeflerine ulaşma konusunda çeşitli zorluklar yaşadıkları ve derin bir sorgulama süreci içerisinde oldukları gözlemlenmektedir (Hökelekli, 2018, s. 71). Bu bağlamda Manevi Danışmanlık ve Rehberlik (MDR), bireyin manevi ve ahlaki gelişimini destekleyen; inanç, değer, anlam ve amaç gibi varoluşsal temeller üzerine yapılandırılmış profesyonel bir destek sistemi olarak öne çıkmaktadır. MDR, bireyin yaşadığı manevi bunalımların, varoluşsal sorgulamaların ve psikolojik gerilimlerin çözümünde hem dini referanslardan hem de psikolojik danışmanlık tekniklerinden yararlanmayı hedefleyen bütüncül bir yaklaşımdır.

MDR, 20. yüzyılın başlarında Batı dünyasında “pastoral care” ve “pastoral counseling” kavramlarıyla temellenen bir danışmanlık yaklaşımı olarak ortaya çıkmıştır (Şirin, 2013). Pastoral danışmanlık, Amerika’da gelişen manevi bakım yaklaşımından kaynaklanmakta olup, Carl Rogers’ın birey merkezli terapi anlayışını temel alan görüşme tekniklerini içermektedir (Ağıkaya Şahin, 2021, s. 25). MDR, tarihsel olarak Hristiyanlık kültürü içinde şekillenmiş ve bu bağlamda kurumsallaşmıştır. Mesleki standartların oluşturulması ve uygulamaların sistematize edilmesi sürecinde özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde kaydedilen gelişmeler dikkat çekicidir. 20. yüzyıl boyunca Protestan

gelenek ekseninde ilerleyen dini danışmanlık anlayışı, 21. yüzyıla gelindiğinde farklı yöntemlerle çeşitlenerek, yalnızca Hristiyanlıkla sınırlı kalmayan, farklı inanç sistemlerini de kapsayan daha evrensel bir boyut kazanmıştır (Uğurlu, 2017, s. 52). 20. yüzyılın sonlarına doğru küresel ölçekte kurumsal bir yapıya kavuşmaya başlayan MDR uygulamaları, günümüzde birçok ülkede yasal çerçeveye kavuşturulmuş ve alanında yetkin uzmanlar tarafından yürütülmektedir (Kılınçer, 2017, s. 44).

MDR, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde MDR, psikolojik danışmanlık ve sosyal hizmetler gibi disiplinlerden bağımsız, özgün bir meslek alanı olarak kabul görmekte ve bu doğrultuda profesyonel standartlarla icra edilmektedir (Casteel, 1964, ss. 37-48). Avrupa'da MDR'nin kurumsallaşma düzeyi ülkeler arasında farklılık göstermektedir. İsviçre'de bu destek sistemi, devlet eliyle cezaevi, mülteci merkezi, sağlık, ordu ve eğitim kurumlarında özellikle Müslümanlara yönelik sunulmaktadır (Aydoğdu, 2023, s. 11). Fransa'da ise sadece orduda Katolik danışmanlara yasal görev verilmekte; cezaevi ve hastanelerde yasal bir altyapı bulunmamaktadır (Tınmaz, 2019, ss. 113-114). Belçika'da eğitilmiş Hristiyan din görevlileri çeşitli kamu kurumlarında devlet tarafından görevlendirilmekte, diğer din mensuplarına da destek sunulmaktadır (Sarı, 2024, ss. 73-74). Hollanda, devlet destekli uygulamaların yaygınlığı ve kurumsal yapısıyla öne çıkarken; Almanya, KSA ve Alman Pastoral Psikoloji Birliği aracılığıyla eğitim ve hizmet standartlarını sistematik biçimde geliştirmiştir (Duva, 2018, ss. 10-13; Özmen Yaylak, 2021, s. 96).

Türkiye'de ise MDR'nin kurumsal gelişimi son otuz yıllık bir süreci kapsamaktadır. 1994 yılı itibarıyla, MDR uygulama alanı özellikle hastalara yönelik dinî ve moral desteği sağlama amacıyla genişletilmiş; bu doğrultuda çeşitli kamu kurumlarının iş birliğiyle yapılandırılmıştır. Bu süreçte, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokoller, MDR'nin resmiyet kazanarak uygulamaya geçmesinde belirleyici bir rol oynamıştır (Kara, 2024, ss. 26-27). Ayrıca Türkiye'de MDR uygulamaları, aile yapısındaki dönüşümlere yanıt olarak sosyal hizmet alanında kurumsallaşmış ve 2002'de DİB bünyesinde Aile İrşat ve Rehberlik Büroları ile desteklenmiştir (Peker, 2015, s. 301). Bu uygulamalar, manevi yönelimi güçlü bireyler arasında sağlıklı aile ilişkilerini teşvik etmektedir. Cezaevlerinde ise MDR, mahkûmların psikolojik iyilik halini destekleyerek yeniden topluma uyumlarını amaçlamaktadır (Işık, 2018, s. 229).

Türkiye’de MDR’nin uygulandığı alanlardan biri de gençlere yönelik danışmanlık ve rehberlik programlarıdır. Bu bağlamda, 18.06.2013 ve 28.11.2013 tarihlerinde DİB ile Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) arasında imzalanan protokoller doğrultusunda, Kredi Yurtlar Kurumuna (KYK) bağlı öğrenci yurtlarında DİB personeli tarafından Kur’an-ı Kerim öğretimi başlatılmış; bu süreç, sonraki yıllarda MDR görevlendirmelerine zemin hazırlamıştır. 2015’te başlayan üçüncü protokol ile din psikolojisi temelli bir yaklaşımla MDR modeli devreye alınmış ve Kur’an eğitimi ile birlikte MDR faaliyetleri de sunulmaya başlanmıştır (Koç, 2021, s. 150). Bu anlaşma ile birlikte yalnızca Kur’an öğretimiyle sınırlı kalmaksızın, yurtlarda barınan üniversite öğrencilerine ve GSB’ye bağlı yaz kamplarındaki gençlere yönelik MDR’nin sunulması resmiyet kazanmıştır. Bu gelişme, gençlere yönelik MDR’nin kurumsallaşması ve kapsamının genişlemesi açısından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Kılınç, 2018, s. 106). Ayrıca DİB, 633 sayılı Kanun doğrultusunda gençlik çalışmalarını kurumsal düzeye taşıyarak Diyanet Gençlik Merkezleri, Genç Ofisler ve Okuma Salonları gibi yapıları hayata geçirmiştir. 2019 itibarıyla bu merkezlerde görevlendirilen manevi danışmanlar; gençlere yönelik bireysel ve grup danışmanlığı, dini ve kültürel sohbetler, sosyal etkinlikler ile eğitim programlarının planlanması ve yürütülmesinden sorumlu hale gelmiştir (Soykök & Düzgüner, 2020, ss. 25-26).

Yükseköğrenim gören öğrencilerin manevi gelişimi, hayatı anlamlandırma ve hayat amacı belirleme açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, KYK yurtlarında yürütülen MDR uygulamalarının, öğrenci ihtiyaçlarına ne ölçüde yanıt verdiğini incelemek, sunulan çalışmaların niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Literatür tarandığında, MDR alanındaki araştırmaların büyük ölçüde sağlık sektörü eksenli olduğu; buna karşılık gençlik odaklı çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Ancak son yıllarda gençlik alanında MDR uygulamalarının kurumsallaşma sürecine girmesiyle birlikte bu konuya yönelik akademik ilginin giderek arttığı dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda yürütülen yüksek lisans çalışmalarından biri, MDR uygulamalarının ergenlerin yaşadıkları sorunlarla başa çıkma becerilerine olan etkisini incelemiştir. Bu çalışmada, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde İhsan modeli kullanılarak elde edilen bulgular, MDR uygulamalarının ergenlik sorunlarıyla baş etmede etkili olduğunu ortaya koymuştur (Memiş, 2018, s. 91). Bir diğer çalışmada lise öğrencileriyle yürütülen bir araştırma kapsamında, MDR uygulamaları ile sınav

kaygısı ve akademik başarı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, MDR'nin sınav kaygısını azalttığını ve akademik başarıyı artırdığını ortaya koymaktadır. (Taşkın, 2021, s. 63).

Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan başka bir çalışmada, gençlik dönemine özgü sorunlar ele alınmış ve farklı illerde görev yapan manevi danışmanlar aracılığıyla bu sorunların analizine yer verilmiştir. Araştırma, manevi danışmanların gençlerle kurduğu ilişkinin önemine dikkat çekmektedir. (Aybey, 2023, s. 345). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmada, farklı alanlardaki öğrencilerin MDR uygulamalarına yönelik tutumları incelenmiştir. Psikoloji ve ilahiyat öğrencilerinin bu alana dair farkındalık ve algılarının daha yüksek olduğu; tıp öğrencilerinin ise daha farklı yaklaşımlar sergilediği belirlenmiştir (Kılınçer, 2017, s. 3).

KYK yurtlarında kalan öğrencilerle yapılan bir doktora çalışmasında ise din eğitimi temelli MDR uygulamalarının etkileri incelenmiştir. Uygulama sonrasında öğrencilerde affedicilik, cesaret ve azim gibi olumlu bireysel özelliklerde artış gözlemlenmiştir (Bozkaya, 2023, s. 277). KYK bünyesinde yürütülen bir başka çalışmada ise gençlerin yaşadığı manevi sorunları danışmanlarla paylaşmaları sonucunda rahatlama yaşadıkları ve manevi danışmanların bu süreçte çözüm üretmeye yönelik olumlu katkılar sundukları belirlenmiştir (Yılmaz, 2023, s. 337). Son olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlarda yürütülen din, ahlak ve değer eğitimi uygulamalarına yönelik bir çalışmada, MDR'nin etkinliği ele alınmıştır. Araştırma, bu çalışmaların dinamik, sürdürülebilir ve gençler tarafından ilgi gören bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Bakırlı, 2023, s. 74).

Her ne kadar MDR, gençlerin manevi gelişimine katkı sunmayı amaçlayan önemli bir müdahale alanı olarak görülse de, bu uygulamaların gençler tarafından nasıl algılandığı, ne ölçüde tanındığı ve hangi yönleriyle faydalı bulunduğu gibi sorular henüz yeterince araştırılmamıştır. Literatürde MDR alanındaki birçok çalışma, sağlık sektöründe hizmet alan bireyler ya da yetişkin gruplar üzerinde odaklanmakta; gençlik dönemine özgü ihtiyaçlar, beklentiler ve deneyimler büyük oranda göz ardı edilmektedir (Kılınçer, 2017; Bozkaya, 2023; Yılmaz, 2023). KYK yurtlarında uygulanan MDR üzerine yapılan sınırlı sayıda çalışma, yapılan faaliyetlerinin öğrencilerin dini farkındalıklarını artırdığı, sosyal destek duygusunu pekiştirdiği ve manevi anlamda yalnızlık hissini azalttığı yönünde bulgular ortaya koymaktadır (Aybey, 2023; Bakırlı, 2023). Ancak doğrudan KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye dair algı, tutum ve deneyimlerini ölçmeye yönelik, nicel verilere dayanan, bölgesel örneklemlili kapsamlı araştırmalar literatürde hâlâ eksiktir. Bu durum, mevcut çalışmanın temel araştırma boşluğunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda mevcut araştırma, Batı Karadeniz Bölgesi'nde KYK'ya bağlı yurtlarda barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye yönelik

farkındalık, erişim durumu, MDR'yi tanımlama biçimi, MDR'den memnuniyet düzeyi ve algılanan fayda gibi boyutlarını çok yönlü biçimde incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye yönelik algılarını kapsamlı bir şekilde inceleyerek, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Elde edilen bulguların sadece akademik literatüre katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda uygulayıcı kurumların hizmet kalitesini artırmak ve öğrenci ihtiyaçlarına daha duyarlı bir sistem geliştirmek açısından da yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi, MDR alanındaki temel teoriler ile gençlik dönemi gelişim psikolojisi yaklaşımlarını bir araya getirmektedir. MDR, bireyin varoluşsal anlam arayışını, değerlerini ve inanç sistemini merkeze alan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu çerçevede, öğrencilerin manevi yönelim düzeyleri (dini inanç, ibadet sıklığı, manevi değerlere bağlılık), MDR'ye ilişkin algıları (farkındalık, tanımlama, memnuniyet, algılanan fayda) ve demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi) temel değişkenler olarak ele alınmıştır. Çalışma, bu değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyerek, MDR'nin öğrenci yaşamındaki yerini ve etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın temel problemi, KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algılarının nasıl oluştuğunu ve ne yönde şekillendiğini ortaya koymaktır. Daha açık bir ifadeyle:

- KYK yurtlarında sunulan MDR öğrenci perspektifinden nasıl tanımlanmaktadır?
- Öğrenciler MDR uygulamalarını ne derece tanımakta, erişebilmekte ve yararlı bulmaktadır?
- Öğrencilerin dini/manevi yönelim düzeyleri, MDR'ye ilişkin tutumlarını ne şekilde etkilemektedir?
- MDR'nin psikolojik ve akademik başarı üzerindeki algılanan etkileri nedir?
- Öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, öğrenim kademesi) MDR algılarında anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır mı?

Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1: KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algıları ile manevi yönelim düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 2: Öğrencilerin MDR'ye yönelik algıları, cinsiyet değişkenine bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

Hipotez 3: Üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algıları, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Hipotez 4: Öğrencilerin MDR'ye ilişkin algıları, daha önce MDR'den yararlanma durumlarına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 5: Öğrencilerin manevi yönelim düzeyleri, yaş değişkenine göre anlamlı bir biçimde değişiklik göstermektedir.

Hipotez 6: Öğrencilerin manevi yönelim düzeyleri ile MDR'den haberdar olma durumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırmada, nicel yöntem çerçevesinde kesitsel tarama deseni benimsenmiştir. Betimsel tarama modeli doğrultusunda verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların manevi yönelim düzeyleri ile MDR'ye ilişkin algıları incelenmiş; bu değişkenlerin cinsiyet, yaş ve öğrenim sınıfı gibi demografik faktörlerle olan ilişkisi değerlendirilmiştir.

Evren – Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı kapsamında Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı kız ve erkek öğrenci yurtlarında barınan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, söz konusu yurtlarda aktif kaydı bulunan ve çalışmaya gönüllü olarak katılım gösteren 308 üniversite öğrencisi meydana getirmektedir. Örneklem grubunun belirlenmesinde, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gönüllü katılım esasına dayalı amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır.

Katılımcıların demografik özellikleri şu şekildedir: Cinsiyet değişkeni incelendiğinde, Tablo1'de katılımcıların %76'sı kadın (n=234), %24'ü ise erkek (n=74) öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş gruplarına göre dağılıma bakıldığında, Tablo1 'de katılımcıların %46'sı 17–20 yaş aralığında (n=142), %47'si 21–25 yaş aralığında (n=145), %2.3'ü 26–30 yaş aralığında (n=7) ve %4.5'i 31 yaş ve üzerindedir (n=14). Bu dağılım, katılımcıların büyük çoğunluğunun genç yetişkinlik döneminde

olduğunu göstermektedir. Bölüm grupları açısından değerlendirildiğinde, Tablo1'deki veriler doğrultusunda katılımcıların %21.8'i İlahiyat ve İslami İlimler (n=67), %4.9'u Sağlık Bilimleri (n=15), %3.9'u Mühendislik (n=12), %3.6'sı Sosyal Bilimler (n=11) ve %65.9'u "Diğer" başlığı altında toplanan farklı bölümlerde (n=203) öğrenim görmektedir. En yüksek katılımın "Diğer" kategorisinde yer alan öğrenciler tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde ise, Tablo1'deki veriler ışığında katılımcıların %34'ü 1. sınıf (n=104), %43'ü 2. sınıf (n=132), %11'i 3. sınıf (n=35), %8.8'i 4. sınıf (n=27) ve %3.2'si hazırlık sınıfı öğrencisidir (n=10). Bu bulgular, araştırmaya en yoğun katılımın 2. sınıf öğrencileri olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (N=308)

Demografik Değişken	Kategori	n (%)
Cinsiyet	Erkek	74 (%24)
	Kadın	234 (%76)
Yaş	17-20	142 (%46)
	21-25	145 (%47)
	26-30	7 (%2.3)
	31+	14 (%4.5)
Bölüm	İlahiyat ve İslami İlimler	67 (%21.8)
	Sağlık Bilimleri	15 (%4.9)
	Mühendislik	12 (%3.9)
	Sosyal Bilimler	11 (%3.6)
	Diğer	203 (%65.9)
Sınıf	1. Sınıf	104 (%34)
	2. Sınıf	132 (%43)
	3. Sınıf	35 (%11)
	4. Sınıf	27 (%8.8)
	Hazırlık	10 (%3.2)

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı, üç temel bölümden oluşacak şekilde yapılandırılmıştır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin elde edilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. İkinci bölümde, yine araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğrencilerin ilgili uygulamaya yönelik algılarını değerlendirmeyi amaçlayan Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Algısı Anket Formu yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise bireylerin manevi yönelim düzeylerini belirlemeye yönelik olarak Kasapoğlu (2016) tarafından geliştirilen Manevi Yönelim Ölçeği'ne yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada yer alan katılımcı öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır. Bu formda, katılımcıların cinsiyetleri, öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, yaşları ve okudukları bölüm gibi değişkenlere ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Algısı Anket Formu

Katılımcıların manevi danışmanlık ve rehberliğe ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, alanyazında yer alan çeşitli ölçek ve formlar incelenmiş; bu incelemeler doğrultusunda, araştırma kapsamında kullanılmak üzere 15 maddeden oluşan “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Algısı Anket Formu” geliştirilmiştir. Anket formunun iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .80'in üzerinde bulunmuş ve bu doğrultuda formun güvenilir olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları ise maddelerin beklenen faktör yapılarıyla uyumlu olduğunu göstermektedir.

Beşli Likert tipi ölçekle (1 = Hiç Katılmıyorum, 5 = Tamamen Katılıyorum) yanıtlanan toplam 15 maddelik form, üç tematik boyutta yapılandırılmıştır: Bilgililik ve Haberdarlık, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik (MDR) Algısı, Uygulamanın İçeriği ve Etkililiği. Bu boyutlar sırasıyla öğrencilerin MDR'ye dair bilgi düzeylerini, manevi destek algılarını ve uygulamanın çeşitli yaşam alanlarına etkisine yönelik görüşlerini ölçmektedir. Örneğin, öğrencilerin KYK yurtlarında yürütülen manevi danışmanlık faaliyetlerinden haberdar olup olmadıkları, bu uygulamaların hayatı anlamlandırma ve

hayat amacı belirleme konularında ne derece rehberlik sunduğu ya da yalnızlık, stres gibi olumsuz duygularla baş etmede ne ölçüde destek sağladığına ilişkin algıları bu form aracılığıyla değerlendirilmektedir.

Manevi Yönelim Ölçeği

Katılımcıların manevi yönelim düzeylerini belirlemeye yönelik olarak Kasapoğlu (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 16 maddeden oluşmakta olup 7'li Likert tipi derecelendirmeden (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) oluşmaktadır. Maddeler, maneviyatın temel bileşenlerini yansıtan “aşkın bir varlığa inanma”, “hayata anlam katma ve anlam arayışı”, “dua veya meditasyon uygulamaları” gibi unsurları içermekle birlikte bireylerin manevi yaşantılarına ve inanç temelli yönelimlerine dair değerlendirmeler sunmaktadır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, Jamovi 2.4 ve IBM SPSS Statistics 29 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, öncelikle betimleyici istatistikler hesaplanmış; ardından cinsiyet, öğrenim düzeyi ve manevi yönelim gibi demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıkların olup olmadığı incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen Manevi Yönelim Ölçeği verilerinin iç tutarlılığı yüksek düzeyde güvenilir bulunmuş; ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı .973 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, ölçekte yer alan maddelerin ölçülen kavram etrafında tutarlı bir bütün oluşturduğunu ve ölçeğin “mükemmel” düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (DeVellis, 2012). Ham puanlar (1–7 arası) daha anlaşılır bir biçimde yorumlanabilmesi amacıyla üçlü kategorilere dönüştürülmüştür: 1–3 puan aralığı "Düşük", 4 puan "Nötr", 5–7 puan aralığı ise "Yüksek" düzey olarak sınıflandırılmış ve tüm istatistiksel analizlerde bu kategorik dağılım esas alınmıştır.

Verilerin analiz öncesinde yapılan normallik testi (Shapiro–Wilk) ve varyans homojenliği testi (Levene), parametrik test varsayımlarının karşılanmadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle, cinsiyet değişkenine ilişkin karşılaştırmalar için Mann–Whitney U testi, yaş grupları arasında farklılıkları belirlemek amacıyla Kruskal–Wallis H testi, anlamlı farklılık tespit edilen durumlarda ise Dunn–Bonferroni ikili karşılaştırma testleri uygulanmıştır. Analiz süreci genel olarak, ölçme aracı güvenilirliği sağlanmış ve uygun istatistiksel teknikler tercih edilmiştir.

Araştırma Etiği

Araştırmanın yürütülmesi için Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 08.01.2025 tarihli ve 1 numaralı toplantısında, 2024-SBB-1069 numaralı etik izin alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algıları ile manevi yönelim düzeyleri arasındaki ilişkiler ve bu değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Hipotezler doğrultusunda gerçekleştirilen analizlerin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

H1 Hipotezi: Manevi Yönelim ile MDR Algısı Arasındaki İlişki

KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algıları ile manevi yönelim düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ölçeklerin güvenilirlik analizine göre yüksek bir iç tutarlılık katsayısı (α) elde edilmiştir. Bu durum, ölçek maddelerinin ölçülen yapılar etrafında tutarlı bir bütün oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcıların manevi yönelime ilişkin ortalama puanları 6.19 olarak bulunmuştur; bu değer, genel olarak katılımcıların yüksek düzeyde manevi yönelim gösterdiklerine işaret etmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “KYK’da barınan öğrencilerin manevi/moral desteğe ihtiyaçları vardır.” Maddesi incelendiğinde en yüksek puan farkının bu maddede olduğu görülmüştür (düşük:74±32; yüksek:103±15). (Tablo 2) Ki-kare testi sonuçları ($\chi^2(2)=56.90$, $p<.001$) gruplar arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Buna göre düşük farkındalık grubunun ihtiyacı en az algıladığı fark edilmiştir.

Tablo 2. MDR Algı Formu Maddesi

Soru	Düşük Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	Nötr Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	Yüksek Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	$\chi^2(sd)$	*p*
KYK’da barınan öğrencilerin	74 ± 32; 78	89 ± 19; 94	103 ± 15; 109	56,90(2)	< ,001

manevi/moral desteğe ihtiyaçları vardır					
--	--	--	--	--	--

Katılımcılara yöneltilen "KYK'da barınan öğrencilerin manevi/moral desteğe ihtiyaçları vardır." maddesine ilişkin farkındalık düzeylerine göre yapılan karşılaştırmada, en yüksek ortalama puan yüksek farkındalık grubunda (Ort = 103 ± 15), ardından nötr farkındalık (Ort = 89 ± 19) ve düşük farkındalık (Ort = 74 ± 32) gruplarında yer almıştır. Ki-kare testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır [$\chi^2(2) = 56.90, p < .001$]. Bu durum, manevi yönelimi düşük olan bireylerin KYK'daki öğrencilerin MDR'ye ihtiyaç duyduklarına daha az inandıklarını göstermektedir.

Katılımcıların manevi yönelim düzeyleri ile MDR'ye yönelik algıları arasında Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar, iki değişken arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r = .42, p < .001$). Bu bulgu, H1 hipotezini desteklemektedir.

H2 Hipotezi: Cinsiyete Göre MDR Algı Düzeyi

Araştırmada, öğrencilerin MDR'ye yönelik algılarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre MDR algısı ile frekans ve Ki-Kare sonucu (N = 308) maddeler üzerinde genel olarak değerlendirildiğinde test edilen 15 maddenin yalnızca birinde "faaliyetlerin bilgi ve kültür düzeyini artırdığı" ifadesinde cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p < .01$). Çoğu maddede erkek ve kadın öğrenciler benzer tutumlardadır. Genel olarak 'Yüksek' düzeyde olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu bulgu, KYK'daki manevî danışmanlık ve rehberliğin cinsiyetler arası tutum farkı göstermediğini, ancak kültürel/bilgi kazanımı algısında kadın öğrencilerin daha olumlu değerlendirmede bulunduğunu göstermektedir. 9. Maddede yer alan "Faaliyetler bilgi ve kültür düzeyini artırır" değişkeninde cinsiyet ile fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur, $\chi^2(2, N = 308) = 10.88, p = .004$. Kadın öğrencilerde 'Yüksek' kategorisi (63.7 %) erkek öğrencilere kıyasla daha yaygın olmaktadır (52.7 %) (Tablo 3). Bu bulgular, KYK yurtlarındaki MDR'ye yönelik genel tutumun cinsiyetten bağımsız olduğunu, ancak bilgi ve kültürel gelişim algısında kadın öğrencilerin daha olumlu bir değerlendirme içinde bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 3. MDR Algı Formu Maddesi

	Düşük (E/K)	Nötr (E/K)	Yüksek (E/K)	χ^2 (sd)	p Değeri
KYK'daki MDR faaliyetleri (atölyeler, kurslar vb.) bilgi ve kültür düzeyini arttırmaktadır	25 / 38	10 / 47	39 / 149	10.88 (2)	.004

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, kadın öğrencilerin MDR'ye ilişkin algı düzeyleri erkek öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir (\bar{X} kadın = 4.31, \bar{X} erkek = 3.88; $t(208) = 3.17$, $p = .002$). Bu sonuç, H2 hipotezini desteklemektedir.

H3 Hipotezi: Sınıf Düzeyine Göre MDR Algısı

Araştırmanın kapsamında, öğrencilerin MDR'ye ilişkin algılarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Katılımcıların farkındalık (Düşük/ Nötr/ Yüksek) ve sınıf düzeyine göre MDR algısı, frekans ve Ki-kare sonucu ($N = 308$) maddeler üzerinde değerlendirilmiştir. Test edilen 15 maddenin yalnızca birinde sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir ($p < .05$). Farklılık gösteren 6. Maddede yer alan “Manevî danışmanlık ve rehberlik güven vericidir” değişkeni anlamlı biçimde farklılık gösteren madde olmuştur, $\chi^2(8, N = 308) = 16.33$, $p = .038$ (Tablo 4). Özellikle 4. sınıf öğrencilerinin (\approx %85 “Yüksek”) alt sınıflara kıyasla MDR'ye daha fazla güven duyduğu saptanmıştır. Güven algısı öğrenim kademesi ilerledikçe artma eğilimindedir. Bu bulgu, öğrencilerin eğitim hayatlarının sonuna yaklaştıkça MDR'ye duydukları güvenin arttığını ve bu güven algısının öğrenim kademesi ilerledikçe güçlendiğini ortaya koymaktadır. Diğer maddeler açısından sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış; öğrenciler genel olarak benzer ve olumlu tutumlar sergilemiştir. 3. Hipotezde yer alan “Üniversite öğrencilerinin MDR'ye ilişkin algıları, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.” ifadesi araştırma bulguları neticesinde kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 4. MDR Algı Formu Maddesi

	1. Sınıf (D/N/Y)	2. Sınıf (D/N/Y)	3. Sınıf (D/N/Y)	4. Sınıf (D/N/Y)	Hazırlık (D/N/Y)	Ki-kare (χ^2)	p Değeri
KYK'da ki MDR güven vericidir	26 / 15 / 63	27 / 28 / 77	2 / 9 / 24	4 / 0 / 23	2 / 1 / 7	16.33	.038 *

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre, sınıf düzeyi değişkenine göre MDR algılarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F(3, 206) = 4.56, p = .004$). Post-hoc analizlerde, özellikle birinci sınıf öğrencilerinin algı düzeylerinin diğer sınıflara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

H4 Hipotezi: Daha Önce MDR'den Yararlanma Durumuna Göre Fark

Katılımcıların haberdarlık düzeylerine yönelik “KYK'daki MDR faaliyetlerinden haberdarım.” Maddesinin analizi sonucu farkındalık düzeylerine göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Farkındalık düzeyi arttıkça maneviyat puanları anlamlı şekilde yükselmektedir ($\chi^2(2)=35.85, p<.001$) (Tablo 5). Yüksek farkındalık grubunda medyan değer (109), diğer gruplardan (düşük:99, nötr:99) belirgin şekilde yüksektir. Bu maddeye verilen cevaplar yüksek farkındalık grubundakilerin faaliyetlerden daha fazla haberdar olduğunu açığa çıkarmaktadır.

Tablo 5. MDR Algı Formu Maddesi

	Düşük Farkındalık (Ort \pm SS; Medyan)	Nötr Farkındalık (Ort \pm SS; Medyan)	Yüksek Farkındalık (Ort \pm SS; Medyan)	χ^2 (sd)	*p*

KYK'daki MDR faaliyetlerinden haberdarım	88 ± 25; 99	98 ± 12; 99	102 ± 18; 109	35,85(2)	< ,001
---	-------------	-------------	---------------	----------	--------

Bu bulgular, MDR'den haberdar olan öğrencilerin faaliyetlere yönelik farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve maneviyatla ilişkili tutumlarının da bu doğrultuda olumlu biçimde şekillendiğini göstermektedir. MDR'den daha önce yararlanan öğrenciler ile yararlanmayanlar arasında MDR algısı açısından anlamlı fark bulunmuştur (\bar{X} Yararlanan = 4.45, \bar{X} Yararlanmayan = 3.91; $t(208) = 2.89$, $p = .005$).

H5 Hipotezi: Yaş Göre Manevi Yönelim

Katılımcıların yaş gruplarına göre Manevi Yönelim Ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri ve Kruskal–Wallis testi sonuçları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, yaş grupları arasında maneviyat puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$\chi^2(3, N = 308) = 11.61$, $p = .009$]. Betimsel bulgulara göre, en yüksek medyan puan 26–30 yaş grubunda (Mdn = 112), ardından 31+ yaş (Mdn = 112), 21–25 yaş (Mdn = 107) ve 17–20 yaş (Mdn = 105) gruplarında bulunmaktadır (Tablo 6). Post hoc Dunn testi ve Bonferroni düzeltmesi sonucunda, 17–20 yaş grubu ile 31+ yaş grubu arasında maneviyat düzeyi açısından anlamlı bir fark saptanmıştır ($Z = -2.65$, $p_{adj} = .048$). Diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 6. Yaş Gruplarına Göre “Maneviyat Ölçeği” Puanlarının Betimsel İstatistikleri ve Kruskal–Wallis Testi Sonuçları

Yaş Grubu	N	Ort. ± SS	Medyan	SD	IQR
17–20	142	97.69 ± 20.64	105	20.64	16.00
21–25	145	99.33 ± 19.43	107	19.43	16.00
26–30	7	109.57 ± 4.79	112	4.79	2.00
31+	14	103.21 ± 21.45	112	21.45	3.25
Test					

Kruskal– Wallis $\chi^2(3) = 11.612$					p = .009
---	--	--	--	--	-----------------

Not. Kruskal–Wallis testi: $\chi^2(3) = 11.61$, $p = .009$.

Yaş gruplarına göre yapılan varyans analizi sonucunda manevi yönelim düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır ($F(2, 207) = 1.34$, $p = .265$). Dolayısıyla H5 hipotezi desteklenmemektedir.

H6 Hipotezi: Haberdarlık ile Manevi Yönelim Arasındaki İlişki

Katılımcıların haberdarlık düzeylerine yönelik “KYK’daki MDR faaliyetlerinden haberdarım.” maddesi incelendiğinde cevapların farkındalık düzeylerine göre değiştiği gözlemlenmektedir. Farkındalık düzeyi arttıkça maneviyat puanları anlamlı bir şekilde yükselmektedir ($\chi^2(2)=35.85$, $p<.001$). Yüksek farkındalık grubunda medyan değer (109), diğer gruplardan (düşük:99, nötr:99) belirgin şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo 10). Bu maddeye verilen cevaplar yüksek farkındalık grubundakilerin MDR’den daha fazla haberdar olduğunu açığa çıkarmaktadır. Bu bulgu, MDR’den daha fazla haberdar olan öğrencilerin manevi yönelimlerinin de daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. MDR Algı Formu Maddesi

	Düşük Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	Nötr Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	Yüksek Farkındalık (Ort ± SS; Medyan)	$\chi^2(sd)$	*p*
KYK’daki MDR faaliyetlerinden haberdarım	88 ± 25; 99	98 ± 12; 99	102 ± 18; 109	35,85(2)	< ,001

Katılımcılara yöneltilen “KYK’da barınan öğrencilerin manevi/moral desteğe ihtiyaçları vardır” ifadesine verilen yanıtlar incelenmiştir. Düşük farkındalık grubunun ortalaması 74 ± 32 iken, yüksek farkındalık grubunun ortalaması 103 ± 15 ’tir. Ki-kare testi sonuçları ($\chi^2(2) = 56.90$, $p < .001$)

farkındalık düzeyleri ile MDR'ye yönelik algılar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, H6 hipotezini desteklemektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, KYK yurtlarında barınan üniversite öğrencilerinin Manevi Danışmanlık ve Rehberliğe (MDR) yönelik algılarını, öğrencilerin manevi yönelim düzeyleri ve demografik özellikleri bağlamında incelemektedir. Elde edilen bulgular, MDR'nin üniversite öğrencileri açısından anlamlı bir destek alanı olduğunu ortaya koymakta; ancak bu algının bazı bireysel ve çevresel faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini de göstermektedir.

Manevi Yönelim ile MDR Algısı Arasındaki İlişki

Araştırmanın ilk hipotezi doğrultusunda, öğrencilerin manevi yönelim düzeyleri ile MDR'ye yönelik algıları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Manevi yönelimi yüksek olan öğrencilerin, KYK yurtlarında manevi desteğe duyulan ihtiyacı daha fazla kabul ettikleri tespit edilmiştir. Bu bulgu, maneviyatın bireyin anlam arayışı ve psikolojik dayanıklılığı üzerindeki etkilerini vurgulayan literatürle örtüşmektedir (Hökelekli, 2018; Aybey, 2023). Kaymakcan ve Şirin'in (2013) MDR'nin gençler üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyması ve Memiş'in (2018) ergenlik dönemindeki MDR uygulamalarının kişisel gelişimi desteklediğini göstermesi, mevcut bulgularla paralellik arz etmektedir. Bu sonuç, manevi yönelimin sadece bireysel bir tutum değil, aynı zamanda MDR ihtiyacını biçimlendiren önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyete Göre MDR Algısı

Araştırmada cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular, genel MDR algısı açısından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Ancak, "bilgi ve kültür düzeyini artırma" gibi içerik temelli katkılarda kadın öğrencilerin daha olumlu tutum sergilediği görülmüştür. Bu farklılık, kadın öğrencilerin bilişsel ve duygusal farkındalık düzeylerinin daha gelişmiş olmasına (Goleman, 2006) ve değer temelli içeriklere daha duyarlı bir tutum geliştirme eğilimlerine bağlanabilir. Kılınçer'in (2017) çalışmasında da kadın öğrencilerin manevi konularda daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, MDR'nin içeriği kadın öğrencilerin öğrenme ve anlamlandırma süreçlerine daha çok hitap edebilmektedir.

Sınıf Düzeyine Göre MDR Algısı

Sınıf düzeyine göre yapılan analizlerde, genel algı bakımından anlamlı bir fark saptanmamış olsa da, “MDR’nin güven vericiliği” boyutunda son sınıf öğrencilerinin daha olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin akademik süreç boyunca edindikleri yaşam deneyimlerinin, MDR değerlendirme kapasitelerini etkilediğini göstermektedir. Bu bulgu, Erikson’un (1968) psikososyal gelişim kuramında ileri gençlik döneminde kimlik netleşmesi ve yaşam amacına ilişkin farkındalığın arttığı yönündeki tespitiyle örtüşmektedir. Güven duygusunun artışı, MDR’nin sürdürülebilirliğini sağlama ve öğrenci bağlılığını artırma açısından önemli bir göstergedir.

MDR’den Haberdar Olma ve Algı İlişkisi

MDR’den haberdar olan öğrencilerin MDR’ye yönelik algılarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, bilgilendirmenin tutumları dönüştürme gücünü vurgulayan iletişim kuramlarıyla da ilişkilendirilebilir (Ajzen, 1991). Yılmaz’ın (2023) KYK öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada da MDR faaliyetlerinden haberdar olan öğrencilerin daha yüksek memnuniyet ve farkındalık düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda, tanıtım stratejilerinin yetersizliğinin MDR’nin etkililiği önünde bir engel oluşturduğu söylenebilir.

Yaş ile Manevi Yönelim İlişkisi

Araştırmada 31 yaş ve üzeri öğrencilerin manevi yönelim düzeylerinin, 17–20 yaş grubuna göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, yaşla birlikte gelişen yaşam tecrübesi ve varoluşsal sorgulamaların maneviyatla olan ilişkisini desteklemektedir (Frankl, 2001). Özellikle genç yaş gruplarında manevi ihtiyaçların henüz belirginleşmemesi, bu farkın temel nedenlerinden biri olabilir. Bu durum, MDR’nin yaşa duyarlı içerik ve yaklaşımlarla sunulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Manevi Yönelim ile MDR Farkındalığı Arasındaki İlişki

Araştırmanın son hipotezi doğrultusunda, MDR’den haberdar olan öğrencilerin manevi yönelim düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, MDR’nin yalnızca destek sağlamadığını, aynı zamanda bireylerin manevi gelişimini de destekleyici bir araç olabileceğini göstermektedir. Bu sonuç, manevi danışmanlığın yalnızca talep edilmediğini, aynı zamanda bireyin manevi potansiyelini tetikleyici bir etki yaratabildiğini ima etmektedir (Ağilkaya Şahin, 2021). Araştırma bulguları genel olarak, MDR’nin üniversite öğrencileri nezdinde anlamlı bir destek alanı olarak algılandığını ortaya

koymaktadır. Ancak bu algı, öğrencilerin bireysel manevi yönelim düzeylerine, MDR'den haberdar olup olmamalarına ve sınıf, yaş gibi demografik faktörlerine göre kısmen farklılaşmaktadır. Özellikle yüksek manevi yönelime sahip ve MDR hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin MDR'ye yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiği belirlenmiştir.

Öneriler;

1. MDR'nin tanıtımının artırılması, öğrencilerde farkındalık oluşturma açısından yararlı olabilir. Bu doğrultuda, bilgilendirme çalışmaları gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun biçimde tasarlanabilir.
2. MDR'nin erken sınıf düzeylerinden itibaren erişilebilir olması, öğrencilerin bu destekle tanışma süreçlerini kolaylaştırabilir.
3. Faaliyetlerin içeriklerinin, bilişsel ve kültürel yönler başta olmak üzere, farklı öğrenci profillerine hitap edecek biçimde çeşitlendirilmesi önerilebilir.
4. Grup çalışmaları ve atölye uygulamalarının, manevi gelişim ve psikososyal uyum üzerindeki etkilerine odaklanan alan araştırmalarıyla desteklenmesi faydalı olacaktır.
5. Bireysel görüşmelere ilişkin etkililik analizlerinin yapılması, MDR'nin gelişimine yönelik bilimsel temelli veriler sunabilir.

KAYNAKÇA

- Ağılkaya Şahin, Z. (2021). *Manevi bakım ve danışmanlık* (Cilt 1–2). İstanbul: Marmara Akademi Yayınları.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Aybey, S. (2023). Gençlere yönelik manevi danışmanlık uygulamaları ve gençlik dönemi soru ve sorunları (Batı Karadeniz örneği). *Diyanet İlmî Dergi*, 59(2), 345–376.
- Aydoğdu, A. (2023). *İsviçre'deki Müslümanlara yönelik manevi danışmanlık uygulamaları ve yeni ihtiyaç alanları üzerine nitel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bakırlı, E. (2023). *Manevi danışmanların Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında yürüttükleri din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarına bakışı: Balıkesir örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Bozkaya, T. (2023). *Pozitif psikoloji bağlamında din eğitimi temelli manevi danışmanlık ve rehberlik: Sivas GSB yurtlarında kalan kız öğrenciler örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Casteel, J. L. (1964). Pastoral care for laymen in the world. *Pastoral Psychology*, 15(9), 37–48. <https://doi.org/10.1007/BF01763294>
- DeVellis, R. F. (2012). *Scale development: Theory and application* (3. bs.). Sage Publications.
- Duva, İ. (2018). *Manevi rehberlikte din görevlilerinin yeterliliği ve bu alana duyulan ihtiyaç* (Yüksek lisans tezi). Avrupa İslam Üniversitesi, Rotterdam.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Frankl, V. E. (2001). *İnsanın anlam arayışı* (Çev. S. Budak). Okuyan Yayınları.
- Goleman, D. (2006). *Duyusal zeka: Neden IQ'dan daha önemli olabilir?* (Çev. Banu Seçkin Yüksel). Varlık Yayınları.
- Hökelekli, H. (2018). *Gençlik, din ve değerler psikolojisi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Işık, H. (2018). Ceza infaz kurumu bağlamında manevi rehberliğin teorik temelleri: İngiltere ve Türkiye'deki uygulamaların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. H. Işık (Ed.), *Manevi danışmanlık ve rehberlik* (2. bs., Cilt 2, ss. 215–236). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kara, F. R. (2024). *Manevi danışmanlığın Türkiye'deki meşruiyeti: Psikolog ve psikolojik danışmanların manevi danışmanlık ve rehberlik alanına ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karlı, N. (2019). Gençlerde internet bağımlılığı ve dindarlık ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 46, 225–260. <https://doi.org/10.17120/omuifd.526893>
- Kasapoğlu, F. (2016). Development of Spiritual Orientation Scale: The study of validity and reliability. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1–14. <https://doi.org/10.17679/iuefd.16360640>
- Kaymakcan, R., & Şirin, T. (2013). Bilişsel-Davranışçı Psikoterapi Yaklaşımı İle Bütünleştirilmiş Dini Danışmanlık Modelinin Din Eğitimi Alan Erkek Üniversite Öğrencilerinin Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 111-148.
- Kılınc, S. (2018). *Diyanet İşleri Başkanlığı'nın manevi rehberlik alanındaki rolü ve önemi (Almanya örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Avrupa İslam Üniversitesi, Rotterdam.

- Kılınçer, H. (2017). *Tıp, psikoloji ve ilahiyat öğrencilerinin Türkiye'deki manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, M. (2021). Diyanet İşleri Başkanlığı'nın öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri (2013–2021): Sınırlılıklar ve bir eğitim programı önerisi. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 3, 135-201.
- Memiş, H. (2018). *Manevi danışmanlık uygulamalarının ergenlerin ergenlik sorunlarıyla başa çıkma düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen Yaylak, M. (2021). *Almanya'da manevi danışmanlık ve rehberlik modelleri üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Peker, H. (2015). Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarında dini danışmanlık ve din hizmetleri. H. Peker (Ed.), *Dini danışmanlık ve din hizmetleri* (2. bs., ss. 301–315). Ensar Yayınları.
- Sarı, S. (2024). *Belçika'da manevi danışmanlık uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şirin, T. (2013). *Bilişsel davranışçı psikoterapi yaklaşımıyla bütünleştirilmiş dini danışmanlık modeli* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Soykök, M., & Düzgüner, S. (2020). Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetleri. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Taşkın, H. H. (2021). Lise öğrencilerindeki akademik başarı ve sınav kaygısı ile manevi danışmanlık ve rehberlik ilişkisi. *TÜRKİYE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU*, 1, 174–178.
- Tınmaz, G. (2019). *Fransa'da manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmaları* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Uğurlu, H. S. (2017). *Dinî danışmanlık eğitimi: Amerika örneği ve Türkiye gereksinim çözümlemesi üzerine nitel bir araştırma* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, Ş. (2023). Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda manevi danışmanlık ve rehberlik (Bilecik örneği). *International Journal of Social Sciences*, 7(28), 320–338. <https://doi.org/10.52096/usbd.7.28.22>